

САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

МУЗЕЙНІ КОЛЕКЦІЇ. МУЗЕЄЗНАВСТВО

Микола Хмільовський

ДО ПИТАННЯ АТРИБУЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ АЛЕБАСТРОВОЇ СТАТУЇ БОГОРОДИЦІ З ДИТЯМ (З КОЛЕКЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ РЕЛІГІЇ)

Стверджується, що знамениту “Гіацинтову Мадонну (Madonna Jackowa)”, алебастрову статую Богородиці, яка з кінця XIV століття була одною з найшановніших святинь церкви Тіла Христового монастиря домініканців у Львові, не було вивезено до Кракова 1946 року. Вона залишилась у Львові і зараз зберігається у Львівському музеї історії релігії.

Ключові слова: Гіацинтова Мадонна, львівська алебастрова статуя Богородиці з Дитями, монастир домініканців у Львові.

Під назвою “Гіацинтова Мадонна”/“Madonna Jackowa” сьогодні в церковно-мистецькому світі відомо чотири алебастрові фігури Богородиці з Дитям. Дві з них знані як ростові, “львівські”, ще дві – як “краківські” або натронні. Сьогодні дві фігури – натронна та ростова – зберігаються в скарбниці домініканського монастиря св. Трійці в Кракові. Іншу натронну поміщено справа від головного вівтаря кафедрального собору Успіння Пресвятої Богородиці та Івана Хрестителя в Перемишлі, вона є найшановнішою, коронованою 15 серпня 1766 року його святинєю. Ще одну ростову фігуру виставлено у відділі “Католицизм” Львівського музею історії релігії. Надалі мова йтиме виключно про ростові алебастрові фігури Богородиці. Для зручності ту, що нині зберігається у Львові, називатимемо “львівською ростовою” (рис. 1, 1а), відповідно іншу – “краківською ростовою” (рис. 2, 2а).

1, 1а. Львівська ростова алебастрова статуя Богородиці з Дитям/“Гіацинтова Мадонна”. Німеччина. XIII ст. Фото Бориса Дацюка. Львів, 2011.
Алебастр, різьблення. Висота 43см, ширина 13см
Львівський музей історії релігії, інв. № Ск-195

Більше двадцяти п'яти років тому у Львівському музеї історії релігії було виставлено алебастрову статую Богородиці. На етикетці було написано “Діва Марія з сином Божим. Алебастр. 18 ст.”. І всі ці роки в музеї час від часу зринали розмови, що це не репліка “Гіацинтової Мадонни”, а оригінал. Починалося й завершувалося це лише внутрішньо-музейними балачками. І не більше, бо ж література – наукова й популярна, українська

й закордонна (польська) – в один голос твердила, що 1946 року домініканці забрали “Гіацинтову Мадонну” із собою до Польщі. Поміщено її в скарбницю монастиря Святої Трійці ордена проповідників у Кракові. З того часу вона ніде не виставлялася, зображення не публікувалося.

І лише 2006 року в Національному музеї в Кракові було відкрито виставку “З колекцій отців домініканців”, де серед інших пам’яток можна було побачити й “Гіацинтову Мадонну”. Того ж року з 25 травня по 2 липня в Королівському замку у Варшаві демонструвалася грандіозна виставка “Польща й Апостольська столиця”, що була приурочена до візиту папи Венедикта XVI¹. Було зібрано найцінніші пам’ятки, раритети з усієї Польщі, зокрема й т. з. Гіацинтову статуетку. Виставки мали широку пресу, пам’ятки публікувалися в журналах та Інтернеті. Нарешті можна було порівняти нашу фігуру з краківською, і сумніви розсіялися. Вони подібні, майже тотожні. Той же матеріал, така ж іконографічна схема, але робили їх різні майстри у різний час і в різних місцях. Й оригінал, тобто та алебастрова статуя Богородиці, до якої впродовж століть покоління львів’ян зверталися по допомогу, молилися, таки залишилась у Львові.

Це наше переконання, а польська дослідниця Божена Опілло (Налепа)/*Bożena Opiełło (Nalepa)*, яка в 1997–1998 роках реставрувала краківську ростову фігуру Богородиці, вважає навпаки. На її думку, алебастрова статуя Богородиці, яка зберігається у Львівському музеї історії релігії, є „копія” „*Madonny Jackowej*”, причому невдала: “*Jest to rzeźba pełna, będąca nieudolnym naśladownictwem oryginału (il.7). Miała być zapewne, w założeniu kopią „Madonny Jackowej” wykonana do celów kultowych*”. Не випадково Б. Налепа пише “копія” в лапках, бо ж не тільки в окремих деталях, але й загалом, в силуеті вона відрізняється від “оригіналу”: “*Ma jednak bardziej krępe przysadziste proporcje, „mięsią” uproszczoną formę wskazującą na brak umiejętności interpretacji formy gotyckiej. Figurka jest prawdopodobnie barokowa (może być późniejsza) [...]*”. Різницю дослідниця пояснює неумілістю майстра².

Отже, маємо дилему – або копія, або оригінал, який чи у Кракові, чи у Львові. По-іншому неможливо. *Tertium non datur*. Звичайно, можливо припустити, що дві наявні фігури є копіями невідомого, незбереженого прототипу, але пояснювати невідоме через незнане – це шлях у нікуди. У глухий кут. Продуктивніше визначити такі характеристики пам’яток, наявність чи відсутність яких зафіксовано в джерелах, що дозволить простежити історію пам’яток, їх функціонування у часі та просторі, а відтак зробити обґрунтовані висновки. Наприклад, у львівській фігурі відбито голівку Ісуса і нема корон, тобто, потрібно вияснити, коли і при яких обставинах вона втратила корони (звичайно, якщо вони були) та голівку Дитяти – це перше. Друге, визначити, коли було короновано краківську фігуру. Ще одна відмінність, яка впадає у

2, 2а. Краківська ростова алебастрова фігура Богородиці з Дитям/“Гіацинтова Мадонна”. Німеччина, рубіж XIV/XV ст.

Алебастр, різьблення. Висота 53см, ширина 20см.

Краків, монастир братів-проповідників (OP) св. Трійці.

Передрук з “B. Opilto, W. Marcinkowski. Lwowska Madonna Jackowa w świetle konserwacji 1997–1998, „Folia Historiae Artium. Seria Nowa”, t. 5–6 (1999–2000), s. 66–77”

вічі, – це наявність у львівській Богородиці буйного, розпущеного волосся, що спадає по плечах і спині. У краківській фігурі голова Богородиці покрита покривалом, а похилі плечі – плащем.

1902 року в Кракові було видано книгу Едуарда Новаковського/Edwarda

Nowakowskiego³, він же отець В'ячеслав з Сулгостова, капуцин (1829–1903). На 849 сторінках подано найдокладнішу інформацію про 1050 Богородичних ікон, фігур, образів, про церкви, в яких вони розміщувалися, про книжки, в яких їх описували або згадували. 825 образів описано. Крім цього, на додачу ще й сім тематичних покажчиків та альбом малюнків Богородиці. Без перебільшення – це енциклопедичне видання.

Не обминув отець В'ячеслав, звичайно, й алебастрової фігури Богородиці зі Львова. Загалом, він повторив уже сказане Феліціаном Лобеським/Felicjanom Łobeskim⁴ та о. Донатом Піонтковським/Donatom Piątkowskim⁵, бо ж бачив і описав ту саму статуетку. А завершив так: “R. 1901 złodziej główkę Dz. J. oderwał – zaginioną”⁶ (виділено М. Х.). Цей факт було підтверджено на засіданні львівського відділку Комісії для вивчення історії мистецтва

3. Правдивий образ алебастрової статуї Діви Марії Гіацинтової. З літографії К. Піллера. Львів, 1856.
(Передрук з “Donat Piątkowski, Wiadomość historyczna ..., Lwów 1856”)

4. Сатурнін Свіржинський (1820–1885). Божа Матір. Статуетка св. Гіацинта. 1866.
(Передрук з “B. Nalepa, Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej..., Kraków 1998”)

у Польщі/Комисji Historii Sztuki, яка під головуванням проф. Івана Болоза Антоневича/Jana Boloza Antoniewicza (1858–1922) зібралася в каплиці Потоцьких монастиря домініканців у Львові 20 червня 1901 року. На додачу Комісія занотувала ще й викрадення двох золотих корон з голів Богородиці й Дитяти⁷. З того часу й донині голівки Ісуса у львівській алебастровій фігурі Богородиці немає.

5. Краківська ростова алебастрова фігура Богородиці з Дитям. Фото Едуарда Тржемеського. Львів, 1872
(Передрук з "B. Nalepa, Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej..., Kraków 1998")

6. Львівська ростова алебастрова фігура Богородиці з Дитям. Фото. Львів, 1900/1901
(Передрук з "Кривавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. – Львів: Світ, 2004")

Легко можна догадатися, що Божена Налєпа заперечила факт втрати голівки Ісуса, не зважила при цьому на авторитет Комісії для вивчення історії мистецтва у Польщі. Аналізуючи фото “Гіацинтової Мадонни”, яке виконав Едуард Тржемеський/Edward Trzemeski у Львові 1878 року, вона наголосила: “Zwracam uwagę, że główka (на фото 1878 р. – М. Х.) jest identyczna z obecną (nie zaginęła zatem na przełomie XIX/XX w. (виділено М. Х.) jak sugerują “Sprawozdania Komisji Historii Sztuki” z 1901 r.)”⁸. Знову дилема – загинула голівка чи не загинула. Щоб внести ясність, я вирішив звернутися до тогочасної львівської преси – не могла ж вона пропустити напад на Гіацинтову статуетку.

21 грудня 1901 року в часопису “Gazeta Lwowska” було подано матеріал під назвою “Lwowska Komisya Historji sztuki”, який містив інформацію про виїзне засідання Комісії в монастирі домініканців у Львові. Оскільки цей матеріал має визначальне значення у вирішенні означеної дилеми, то подаю його повністю. Читаємо: “Grono współpracowników Komisji, złożone z Pp. prof. Antoniewicza, ks. prof. Fijałka, prof. Finkla, Kowalczuka, Dra Rubczyńskiego i Dra Batoskiego, zebrało się dnia 20. czerwca b. r. w kościele lwowskim OO. Dominikanów w celu dokładnego obejrzenia statuetki t. zw. Matki Boskiej Jackowej i dokończenia dyskusji, która się wywiązała z referatu Dra Łozińskiego na jednym z poprzednich posiedzeń. Dyskusją zebrania, w którym uczestniczyli też O. prowincyał Thir i O. A. Górniewicz, kierował prof. Antoniewicz.

Figurkę, będącą stale zasłoniętą obrazem w ołtarzu kaplicy bocznej (na prawo), zdjęto za zezwoleniem ks. prowincyała i ustawiono na ołtarzu wśród rzeźbistego oświetlenia przez co dokładnie można było przestudyować szczegóły, wskazujące na czas powstania zabytku, następnie zbadać charakter dłuta i materiału, oraz stan zachowania. Co do ostatniego, niemiłe uderza ponowne uszkodzenie, jakiego postać Dzieciątka Jezus świeżo doznała. Główka Dzieciątka została oderwana i przepadła bez śladu, zaś kilka miesięcy temu, zginęły wskutek kradzieży popełnionej w kaplicy, dwie złote korony z głowy Matki Boskiej i Dzieciątka, praca złotnicza późniejszej epoki. Ogólnie zgodzono się przy dokładnem opatrzeniu rzeźby, że z wyjątkiem główki Chrystusa, która może była kiedyś dorobioną, cała statuetka jest z jednego kawałka alabastru i nie ma widocznych żadnych śladów późniejszej restauracji. Prof. Antoniewicz poddawał rzeźbę szczegółowej analizie, dochodząc do odmiennych, niż poprzednio, wniosków. Głównie posuwa przypuszczalną datę powstania dzieła wstecz aż do r. 1350 i uważa je raczej za utwór francuskiego niż niemieckiego dłuta. Równocześnie wskazuje na związek dzieła z drobną plastyką francuską XIV wieku, zwłaszcza z rzeźbami z kości słoniowej. Ponieważ pomimo bardzo prawdopodobnego rozwiązania kwestji pochodzenia tego arcyciekawego zabytku pozostały jeszcze niektóre trudności i wątpliwości, wymagające bliższego rozpatrzenia tak strony ikonograficznej, jak i technicznej,

CCCXV

SPRAWOZDANIA

— P. Władysław Łoziński przedłożył fotografię posążku alabastrowego Matki Boskiej w kościele OO. Dominikanów we Lwowie, zdjętą na miejscu na życzenie prof. Maryana Sokołowskiego z Krakowa. Statuetka ta (fig. 16), którą legenda o św. Jacku i podania klasztoru odnoszą do XIII wieku, wznosi się na prostym, czworobocznym piedestale, ozdobionym z przodu płaskorzeźbą, która wyobraża walkę św. Jerzego ze smokiem. Matka Boska, w stojącej po-

postanowiono figurkę z kilku stron charakterystycznych sfotografować dla posługiwania się temi zdjęciami w dalszych studyach i dyskusji, w której pierwszy głos zastrzeżę sobie prof. Antoniewicz

(виділено М. Х.)⁹.

Отже, можна констатувати, що за декілька місяців перед 20 червня 1901 року лиходії напали на алебастрову фігуру Львівської Богородиці. Було викрадено золоті корони з діамантами, “praca złotnicza różniejszej epoki” та відірвано голівку Ісуса, яка “przepadła bez śladu”.

Можемо точніше визначити час крадіжки. Цілий рік фігура Богородиці була закрита заслонною, і лише на Богородичні свята її відкривали для вшанування. Тож 1901 року вірні востаннє її споглядали 25 березня на свято Благовіщення, потім її було закрито. На Страсну П’ятницю (5. 04) у каплиці Потоцьких, як зазвичай, встановили Гріб Господній, а потім композицію Воскресіння Христове, яка простояла до свята Вознесіння Господнього (16. 05). Під час цих робіт, найімовірніше, і було зроблено напад на фігуру, викрадено золоті корони та відірвано голівку Ісуса. На престольне свято Тіла Христового (6. 06) мав бути хресний хід з виносом статуї Богородиці, тобто це найпізніший термін, коли мушили виявити крадіжку.

Зрозуміло, що домініканці не могли відкрити для поклоніння й вшанування обезголовлену, спрофановану “Гіацинтову Мадонну”, й вони забрали її з вітваря. Як вказано на засіданні Комісії від 20.06.1901 р., голівка Ісуса “może była kiedyś dorobioną”, корони виготовле-

8. Краківська ростова алебастрова фігура Богородиці з Дитям.

Фото. Львів, 1903–1906

(Передрук з “Sprawozdania Komisji do badania Historii Sztuki w Polsce”, t. VII, Kraków 1906”)

но, статую освячено – і вона знову могла би зайняти своє питоме місце у вівтарі, залишитися реліквією, “Гіацинтовою Мадонною”, об’єктом культу. Так могло бути, а могло й по-іншому. Брати-проповідники могли замовити виготовлення копії статуї або могли замінити її іншою подібною фігурою. З позицій культу, церковно-релігійної практики, канонічного права всі три варіанти – коронування та освячення реставрованого оригіналу, новотвору/копії чи іншої фігури є рівноцінними і правомірними. Це в мистецтві, науці копія і оригінал є невідповідними/взаємовиключними, а втрата оригіналу незворотною. Як поступили доміканці у цій ситуації? Про це далі.

Ми з’ясували, що Божена Налєпа безпідставно заперечила повідомлення Комісії історії мистецтва про те, що 1901 року в “Гіацинтовій Мадонні” було відірвано голівку Ісуса. Однак крадіжку золотих корон – з посиланням на те ж повідомлення! – вона визнала доконаним фактом. Читаємо: “Złote korony barokowe Madonny lwowskiej zostały ukradzione w 1901 r., co odnotowała Komisja Historyków Sztuki. Wkrótce jednak statuetka zyskała nowe korony srebrne, pozłacane, dekorowane kamieniami szlachetnymi. Uroczystej koronacji dokonał ks. abp Józef Bilczewski 26 czerwca 1902 r.”¹⁰. У іншій статті уточнено: “Zarówno krzyżyk, jak i obie korony posiadają pounce obowiązujące na terenie Galicji w latach 1872–1920, oznaczające próbę kruszcu i miejsce wykonania”¹¹.

Дату коронації вказано з посиланням на “Słownik kościelny łacińsko-polski” о. W. А. Йоугана/W. А. Jougana. Перевірив – все сходиться. Але, оскільки я працював з часописом “Gazeta Lwowska”, то вирішив подивитися, що ж там надруковано. Можливо будуть якісь уточнення, якісь нові факти. І яке ж було моє розчарування, коли ані 26 червня, ані за цілий 1902 рік про коронацію ні слова! Простежено кожен крок архієпископа Йосипа Більчевського/Józefa Bilczewskiego: візитації, поїздки, богослужіння, візити, а про коронацію – ані згадки.

Чомусь замовив підшивки за 1901–1903 роки, тож листаючи газету за наступний рік, у недільному номері за 26 квітня 1903 року натрапив на коротке повідомлення¹², а в наступному – за 28 квітня – на розлогий репортаж про коронацію фігури Богородиці: “W kościele 00. Dominikanów we Lwowie odbyła się wczoraj (26.04.1903. – М. Х.) przed południem piękna uroczystość poświęcenia odrestaurowanej statuetki Matki Boskiej zwanej Jackową, [...]”. Далі перелічено гостей – найвищих достойників королівства Галичини і Володимирщини, описано перебіг святкового богослужіння, подано виклад науки архієпископа Й. Більчевського і завершено так: “Następnie zszedłszy z kazalnicy i złożyłwszy infułę i pastorał, poświęcił ks. Arcybiskup statwę i włożył nowe korony złote na skronie Najśw. Panny i Pana Jezusa. Uroczystość zakończyła się o godzinie

l z południa procesyą, w której nowo poświęconą statwę odprowadzono z przed wielkiego ołtarza do kaplicy Matki Boskiej (виділено М. Х.)”¹³.

Про те, що і як було реставровано, читаємо у Божени Опілло: “Zniszczona została alabastrowa korona Madonny, [...] w roku 1902 niemal całkowicie zeszlifowana pod pozłacane korony [...]. Sprowadzona została w ten sposób do formy walca o wysokości około 1cm, nie posiadającego żadnych walorów dekoracyjnych, a służącego jedynie do osadzenia nowej korony metalowej”¹⁴. У неї ж детальний опис нових срібних позолочених корон, які архієпископ Й. Більчевський наклав на голови Богородиці й Дитяти 26 квітня 1903 року¹⁵.

Отже, ми відповіли на друге питання. Вияснили, що 26 квітня 1903 року краківську алебастрову фігуру Богородиці було короновано архієпископом Йосипом Більчевським у церкві Тіла Христового монастиря проповідників у Львові. Щоб накласти металеву корону на голову Богородиці, довелося стесати алебастрову. Після коронації статую помістили у вітар каплиці св. Розарію (Потоцьких) і там вона була до 1946 року, коли домініканці забрали її до Кракова, до скарбниці монастиря св. Трійці, де вона перебуває донині.

Але ми не маємо відповіді на питання, чи цю фігуру було виготовлено між 1901 та 1903 роком, чи на 1901 рік вона вже була в монастирі домініканців у Львові. Про це далі.

1856 року у Львові було видано книжку отця-домініканця Доната Піонтовського про “Гіацинтову Мадонну”¹⁶. Основний зміст книжки – це гостра полеміка з братами з Перемишля, що саме у Львові, а не в Перемиському монастирі домініканців зберігається славнозвісна фігура Богородиці. А рїогі все перевірено, все ґрунтується на документах і текстах, бо ж будь-яку неточність тут же буде використано contra. У книзі поміщено графічне зображення “Гіацинтової Мадонни” (рис. 3), яке перед тим було надруковано окремим відбитком у друкарні Корнелія Піллера у Львові¹⁷.

З того часу до нас дійшов ще один малюнок “Гіацинтової Мадонни” (рис. 4). Його опублікувала Б. Налєпа. Надамо їй слово: “Obraz olejny znajdujący się w zbiorach klasztoru OO. Dominikanów w Krakowie. Napis na odwrociu brzmi „Matka Bozka, Posążek św. Jacka, malował Saturnin Świerzyński 1866 r. “ (il. 8) Obrazek ma niewielkie rozmiary, zbliżone do wymiarów rzeźby lwowskiej. Madonna Jackowa oddana jest tu z dużą wiernością i dokładnością, już bez koron barokowych. Głowa Madonny musiała już ulec uszkodzeniu, brakuje wykończenia welonu, tak jak obecnie. Dobrze widoczne są pozostałości oryginalnej korony alabastrowej, w formie toczka, dekorowanego równoległym żłobkowaniem i resztkami sterczynek. Bardzo dokładnie przedstawiona jest korona Drzewa Życia, dzięki temu poznać możemy jej pierwotny kształt, zwłaszcza lewego odgałęzienia i zwieńczenia (nad rombem Chrystusa), które obecnie jest uszkodzone. Smok

na postumencie nie posiada już skrzydeł”¹⁸.

При порівнянні гравюри К. Піллера і малюнка С. Свіржинського виникає дивне відчуття, щось не так... Ну, не могли в середині XIX ст. художники так довільно інтерпретувати реліквію, об'єкт культу. За визначенням, вони мали би максимально точно відтворити святиню. Тим паче, що гравюра передбачала масове поширення, сама мала стати образком. Загальна іконографічна схема одна, а деталі абсолютно інші. Так, якби перед художниками поставили – і вони змальовували різні статуетки. А так і було насправді! У цьому легко переконатися, коли порівняти гравюру зі світлиною львівської ростової фігури Богородиці (рис. 3 і рис. 1), а малюнок С. Свіржинського – з фото краківської статуетки Божої Матері (рис. 4 і рис. 2).

У Свіржинського абсолютно все, до найдрібніших деталей відповідає першотвору, за винятком, зрозуміло, відсутніх 1866 року корон, які було накладено та освячено 1903 року. Тоді ж, щоб прикріпити корону на голові Богородиці, спиляли точок (головний убір), який зображено на картині 1866 року.

На гравюрі, зрозуміло, не бачимо слідів нападу 1901 року – на місці голівка Ісуса, а також барокові корони на головах Богородиці та Дитяти. Водночас простежується намагання “поправити”, “прикрасити”, ушляхетнити статую – надто незвичною, архаїчною, майже “кострубатою” виглядала вона для людей XIX ст.

Таким чином, з'ясовано, що в середині XIX ст. в монастирі проповідників у Львові було дві алебастрові фігури Богородиці з Дитям. Одна з них – та, що нині перебуває у Львові – була святинєю, реліквією, “Гіацинтовою Мадонною”. Вона перебувала при золотих коронах з діамантами у вівтарі каплиці св. Розарію, відповідно, її було спопуляризовано гравюрою К. Піллера і саме її було збезчещено 1901 року. Інша – та, що сьогодні в Кракові – була її “дублером”, найімовірніше, зберігалася в скарбниці монастиря – і лише 1903 року (після освячення та коронації) вона стала святинєю, реліквією, “Гіацинтовою Мадонною”.

9. Львівська ростова алебастрова статуя Богородиці з Дитям. Фото Бориса Дацюка. Львів, 2011. Фрагмент.

Джерела дозволяють визначити, коли з'явилася ще одна алебастрова статуя Богородиці в монастирі домініканців, та висловити припущення, як це сталося.

В опублікованій 1856 року книжці о. Донат Піонтковський серед інших документів помістив “Oświadczenie sumienne tegoczesnego zgromadzenia zakonu”. В ньому брати-проповідники Руської провінції св. Гіацинта на весь світ заявили: “Ze strony zakonu kaznodziejskiego prowincyi ruskiej S. Jacka w ogóle, a w szczególności, ze strony konwentu Lwowskiego tegoż zakonu przy kościele Bożego Ciała położonego, wszystkim i każdemu kogo to obchodzi lub jakimkolwiek sposobem obchodzić może, niniejszym sumiennie oświadczamy, że oprócz jednej tylko statuy alabastrowej Najświętszej Maryi Panny w kościele naszym Bożego Ciała, w ołtarzu kaplicy Potockich znajdującej się, żadną inną statuę alabastrową Najświętszej Maryi Panny, ani w kościele, ani w klasztorze niema; i nigdy, i od nikogo niesłyszeliśmy, aby się w naszym kościele lub klasztorze Lwowskim, jaka inna statua alabastrowa Najświęt. Maryi Panny kiedykolwiek znajdowała (виділено М. Х.)”. В наступному твердженні, що ніякої іншої алебастрової статуї Богородиці – окрім тої, що поміщено у вівтар каплиці св. Розарію (Потоцьких) – в монастирі немає, не було, не чули, не знаємо, не бачили домініканці повторили ще двічі¹⁹.

7 березня 1856 року заяву власноруч підписали о. провінціал Leon Ulanowski, пріори конвентів отці Hippolit Przesłowski, Antonin Zaak, Ambrozy Wais, Dalmaty Ufryewicz, Franciszek Jarzębiński, Egidy Woyta, Jacek Czechowicz, Czesław Liss, видатні брати, серед них отці Sadok Barącz, Donat Piątkowski²⁰. Зрозуміло, що така заява мала на меті лише одне – припинити будь-які розмови, найперше серед братії, про наявність у львівському монастирі двох алебастрових статуй Богородиці – це ж бо підривало культ “Гіацинтової Мадонни”. Отже, можна визначити 1856 рік як *post quem* з'яви “краківської ростової” фігури Богородиці у Львові. *Post quem* передбачає *ante quem*.

1852 року Феліціан Лобеський, знаний львівський мистецтвознавець в Додатку до часопису “Gazeta Lwowska” опублікував серію розповідей про мистецькі пам'ятки, що зберігалися у львівських церквах та монастирях. Розпочав він з церкви Тіла Христового та монастиря домініканців. Описав та проаналізував реліквії, ікони, картини, портрети, скульптури, нагробки, конфесіонали, облачення, церковне начиння – все, що зберігалось в церкві, каплицях, на коридорах, в келіях, трапезній, захристії, бібліотеці – всюди, де можна було зайти і щось побачити²¹.

Ф. Лобеський не обминув львівської алебастрової фігури Богородиці. Вказав, що “statua ta znajduje się po prawej stronie kościoła, w kaplicy zwanej grobową, umieszczona w ołtarzu, który obecnie dla przedsięwziętego

10, 10а, 10б. Львівська ростова алебастрова статуя Богородиці з Дитям.
 Фото Бориса Дацюка. Львів, 2011.
 Фрагменти.

odnowienia płócienną oponą jest zasłoniony”. Далі було зазначено: “Statua ta mierząca rasem z swym postumentem z półtojej stopy wysokości, wyobraża N P. w postaci stojącej, w długich szatach, zaodzianiu i koronie na głowie, [...] włos długi, rozpuszczony, nisko z ramion spadający, przypomina Madony Durera lub inne utwory tejże treści dawnej szkoły niemieckiej [...]. Kolor alabastru bądź to przez dawność czasu bądź z innych przyczyn [...] nie jest już białym, lecz lekko brązowy”.

Феліціан Лобеський відзначив ще одну примітну особливість львівської пам'ятки: “Do charakterystyki nareszcie tej pamiątki i to należy, iż w miarę jak się posażek zniża, cała jego dokładność i misterność roboty ustaje, [...] co także zdaje się przemawiać za dawnem pochodzeniem utworu, gdyż późniejsi artyści właśnie takie oboczne szczegóły chcąc nadać swym utworom cechę zupełnego wykończenia, z jak największą dokładnością wykonywali i do dziś dnia wykonywują”²². Протівно Божена Налєпа характеризує краківську ростову старю: “Madonna Jackowa” jest pełnoplastyczną figurą stojącą, wykonaną z alabastru o ciepłej tonacji barwnej [...] Statuetka opracowana jest z jednakową starannością ze wszystkich stron, rzeźbiona głęboko i wyraziście (виділено М. Х.), jednocześnie nie pozbawiona wdzięku i lekkości, między innymi dzięki odciążającemu bryłą ażurom”²³.

Отже, і колір алебаstrу, і довге, розпущене волосся, і корона на голові Богородиці, і висота фігури (29.77см x 1.5 = 44.66см), і розміщення статуї у вітварі каплиці Потоцьких, і нерівність різьби – все вказує, що Ф. Лобеський аналізував львівську ростову фігуру Богородиці. Його було допущено до всіх закарелків монастиря домініканців, іншої статуї на той час у монастирі не було. Опис Ф. Лобеського було використано в творах Д. Піонтковського²⁴, С. Баронча/S. Barącz²⁵, С. Кунасевича/S. Kunasiewicz²⁶, Е. Новаковсько-го²⁷. В усіх читаємо, що львівська алебастрова Мадонна має “włos długi, rozpuszczony, nisko z ramion spadający”. Особливо цінні у цьому плані свідчення львівських домініканців Д. Піонтковського та С. Баронча – вони ж бо безпосередньо спілкувалися з алебастровою Богородицею. Сказане дозволяє ствердити, що саме між 1852 та 1856 роком у львівському монастирі домініканців з'явилася ще одна алебастрова фігура Богородиці з Дитям. Про те, як це сталося, далі.

21 жовтня 1878 року Едуард Тржемеський/Edward Trzemeski (1843–1905), знаний львівський фотограф виконав світлину краківської ростової фігури Богородиці (рис. 5). Вона один до одного повторює малюнок С. Свіржинського, точніше, малюнок і світлина відтворюють прототип. Тобто в цьому плані якоїсь нової інформації не отримуємо.

Найцікавіше на звороті світлини! Оскільки фото опублікувала Б. Налєпа, то їй слово: “Na odwrocie znajduje się nieco zatarta i nie zawsze dobrze czytelna inskrypcja wykonana ołówkiem: „, Cudowna P.M Jackowa, statuetka z alabastru w kościele OO. Dominikanów we Lwowie. Dar hr. Korynt. Przeździe(-ckiego, -kich?) (prawdopodobnie chodzi o fotografię, ponieważ źródła podają, że statuetka od dawna znajdowała się w kościele) 21 10 78 “ (zapewne jest to data)

„Korony rzeźbione Matki Bos (kiej?)⁸⁴
i Pana Jezusa obite, z (powodu?)
nakładania na g (łowy)
koron metalowych
głowa Pana Jezusa nie (oryg.?)
nową zastąpiona.”
84 Tekst w nawiasach jest domyślny”²⁸

З тексту випливає, що цю алебастрову фігуру подарував домініканцям граф Коринтовський (Коритовський) чи Пржездзіцький. Оскільки це сталося між 1852 і 1856 роком, то на 1872 рік ім'я жертводавця забулося. Це міг бути або Еразм Коритовський/*Erazm Korytowski* (1816–1870), який був одружений на графині Сташевській, або Олександр Пржездзіцький/*Aleksandr Przeździecki* (1814–1871), що титулувався графом по-батькові. Схиляюся до особи О. Пржездзіцького, який у 40–50 роках ХІХ ст. багато подорожував Європою, шукав, збирав та видавав рукописи, реліквії, пам'ятки, пов'язані з історією Польщі. Тож міг десь надібати на алебастрову фігуру Богородиці, майже тотожну з “Гіацинтовою”, придбати та пожертвувати її домініканцям. Хоча, з іншого боку, він був більше зв'язаний з Поділлям (Чорним Островом), Варшавою, натомість Е. Коритовський – з Галичиною, Львовом. Припущення Божени Налепи, що тут йдеться про дарунок якимось графом фотографії, коментувати не буду. Як кажуть, по comment.

А як же бути зі словами десятка авторів, які в один голос зі статті в статтю, з книжки в книжку повторюють одне й те ж саме: приписують краківській ростовій фігурі Богородиці, що перебувала у Львові неповних сто років (з 1852 по 1946), п'ятсотлітню – з 1401 по 1901 – фіксовану історію львівської алебастрової статуї Богородиці?

Нормально, коли оновлена реліквія наслідує та продовжує історію культури своєї знищеної чи спрофанованої попередниці. Наприклад, коли в розповіді про львівську ікону Богородиці Благодатної/*Matki Boskiej Laskawej* згадують, що 1 квітня 1656 року король Іван Казимир/*Jan Kazimierz* (1648–1668) склав перед нею обітницю/*ślub*, віддав себе і свою державу під опіку Цариці Корони Польської (лат. *Regina Regni Poloniae*), а 12 травня 1776 року її було короновано папськими коронами, то сказане особливого застереження ні в кого не викликає. Це ж бо моменти культури ікони Богородиці Благодатної у Львові.

Але коли історик мистецтва ікону, яку сьогодні поміщено у вітвар кафедрального латинського собору у Львові, назве пам'яткою мистецтва кінця ХVІ ст., то матиме конфуз. Йому зразу ж нагадають, що намальовану 1598 року Йосипом Шольц-Вольфовичом нагробну ікону – з нагоди смерті внучки Ка-

терини Домагалічової – 26 квітня 1946 року митрополит Львова архієпископ Євген Базяк/Eugeniusz Baziak (1944–1962) забрав із собою до Польщі, і зараз вона зберігається у скарбниці кафедрального собору на Вавелі у Кракові. А у Львові – одна із двох її точних копій, які виконав проф. Йосип Никель/Józef Nykiel в Академії мистецтв (ASP) у Кракові в 1978–1982 роках, коли проходила реставрація оригіналу. Копії було короновано блаженним Іваном Павлом II для конкафедрального собору в Любачові на Ясній Горі у Ченстохові 19 червня 1983 року та 26 червня 2001 року на Службі Божій у Львові для кафедрального латинського собору Успіння Пресвятої Богородиці.

На жаль, такого розрізнення пам'ятки мистецтва від об'єкта культу стосовно львівської алебастрової фігури Богородиці провести не можемо. І завинили у цьому, як не прикро, дослідники, історики мистецтва.

3 квітня 1901 року в часопису “Gazeta Lwowska” читаємо: “Na trzecim z kolei posiedzeniu lwowskiej Komisji historii sztuki (dnia 16 lutego) p. Wład. Łoziński przedłożył fotografię posążku alabastrowego Matki Boskiej w kościele 00. Dominikanów we Lwowie, zdjętą na miejscu na życzenie prof. Maryana Sokołowskiego z Krakowa”. У дискусії найцікавішим для нас є виклад виступу проф. Антоневича: “zastrzegłszy się, że statuetkę zna tylko z pobieżnej autopsyi, w dłuższym wywodzie starał się wykazać, najpierw, że utwór ma cechy techniki snycerskiej, a nie rzeźbiarskiej”, a [...] postać Matki Boskiej profilem lekko wygięta, o bujnie spływających włosach i w sukni o obfitych fałdach, jak niemniej motyw drzewa w krzyżu łukowato wygiętego z obcięciami gałęziami, – jak na rzeźbie ołtarza w Lewoczy – przypominają szkołę Wita Stwosza z Krakowa”. Йому опонували д-р Чоловський/Czołowski, архітектор Мокловський/Mokłowski та Юліан Пагачевський/Julian Pagaczewski. У підсумку ухвалено: “Z powodu, że fotografia nie daje dokładnego wyobrażenia o technice i w ogóle o traktowaniu ciała i draperii, uchwalono z nastaniem cieplejszej pory zbadać statuetkę na miejscu w kościele (widłeno M. X.) i dopiero po takim ścisłym zbadaniu przeprowadzić ponowną dyskusję, któraby w rezultacie rozstrzygnąć mogła kwestię czasu, w którym powstała i kwestię dłuta, z pod którego wyszła”²⁹.

Репортаж дозволяє зробити декілька висновків. Перше, дискутували про львівську алебастрову фігуру, оскільки тільки до неї можуть мати стосунок слова про буйно спадаюче волосся Богородиці. Друге, статуетка на фото була не пошкодженою, з голівкою Ісуса (попередньо ми встановили, що напад мав місце після 25 березня 1901 року). Третє, можна зробити припущення, що статуетка на світліні була без корон, оскільки фото робили для наукових цілей, непрямим підтвердженням сказаного є відсутність будь-яких згадок про корони в означеній дискусії. Четверте, було заплановано обстеження фігури на місці в каплиці Потоцьких, що відбулося 20 червня

1901 року, про що вже згадувалося.

Маємо світлину львівської алебастрової фігури Богородиці, яка відповідає визначеним параметрам – без корон, але з голівкою Ісуса (рис. 6), яку, можливо, тримали в руках, обговорювали в засіданні Комісії 16 лютого 1901 року. Фото публікувалося, але без посилань³⁰.

Репортаж про засідання Комісії історії мистецтва у Львові 16 лютого 1901 року повністю, слово в слово подано у 7-му томі “Sprawozdań” 1906 року³¹. У текст було додано лише посилання (fig. 16) на фото статуетки (рис. 7).

Фото опубліковане (рис. 8) на наступній сторінці³². На світлині бачимо зображення краківської ростової статуетки Богородиці після її коронації в церкві Тіла Христового 26 квітня 1903 року. А в тексті говориться про засідання комісії 16 лютого 1901 року, на якому обговорювалося фото львівської ростової фігури Богородиці “o bujnie spływających włosach i w sukni o obfitych fałdach”, яке було зроблено на місці на прохання проф. М. Соколовського з Кракова 1900/1901 року.

Що це – випадковість чи свідомо підміна? Однозначної відповіді немає. На певні припущення наштовхує примітка редакції на цій же сторінці: “W r. 1902 przedłożone zostało Komisji Sprawozdanie grona lwowskiego z 13 czerwca (20. 06 – M. X.) 1901. Na tem posiedzeniu komisya wybrana przez grono zbadała statuetkę Jackową na miejscu i prof. Antoniewicz zanalizował rzeźbę i doszedł do zupełnie innego wniosku, [...] pochodzi ona z r. 1350 mniej więcej i wykazuje wybitne stylistyczne pokrewieństwo z drobną plastyką francuską tej epoki. Sprawozdanie to będzie drukowane w T. VIII Sprawozdań, (przyp. Redakcyi)”³³. Тобто, під час підготовки до друку 7-го тому редакція вже мала звіт про засідання львівської комісії в каплиці Потоцьких 20 червня 1901 року, на якому було занотовано напад на статуетку, викрадення золотих корон і зникнення голівки Ісуса. Репортаж про це засідання було повністю надруковано в наступному, 8-му томі “Sprawozdań” 1912 року³⁴.

Недогляд, звичайно, помітили всі учасники дискусії як у Львові, так і в Кракові, але чомусь промовчали. Найбільша відповідальність лежить на редакторові проф. Соколовському, який, щоправда, непрямо вказав на підміну світлин, на їх нетотожність. Він заперечив висловлену загальну думку учасників дискусії у Львові 16 лютого 1901 року, що фото статуї є невиразне, наголосив, що воно є достатньо якісним: “Fotografia statuetki alabastrowej lwowskiej (fig. 16) nie odpowiada zapewne pod względem wyrazistości wszystkim naszym wymaganiom, na co w dyskusyi powyżej streszczonej położono może zanedo wielki nacisk. Jest ona w każdym razie dostateczna, aby dać nam wyobrazenie o rzeźbie i ułatwić oznaczenie jej wieku i pochodzenia”³⁵. Ще більше завинив проф. Антоневиц, з подачі якого 20 червня 1901 року “postanowiono

figurę z kilku stron charakterystycznych sfotografować dla posługiwania się temi zdjęciami w dalszych studyach i dyskusji, w której pierwszy głos zastrzega sobie prof. Antoniewicz³⁶. Думаю, що він ці фото мав у себе. Можливо, вони й сьогодні зберігаються в його архіві. Дискусії не розпочав.

Який наслідок мала ця досить-таки непевна історія? Опубліковане 1906 року в 7-му томі “Sprawozdań” фото ввело краківську ростову фігуру Богородиці в науковий обіг. Впродовж ста років (до 1997/2006 року) ця світлина під іменем “алебастрова статуя “Мадонна Яцкова” зі Львова” по суті була єдиним об’єктом дослідження означеної пам’ятки, єдиним джерелом інформації, достатнім, “aby dać nam wyobrażenie o rzeźbie i ułatwić oznaczenie jej wieku i pochodzenia”. Було опубліковано десятки праць, в яких на основі аналізу означеного фото (fig. 16) висунуто різні гіпотези та версії щодо часу і місця виготовлення статуетки, її іконографії та функціонального призначення.

Підсумок дискусіям підбив Войтех Марцинковський/Wojciech Marcinkowski, у нього ж вичерпна бібліографія публікацій³⁷. В. Марцинковський констатував приналежність краківської ростової фігури до стилю “beautiful/piękna Madonna”, що сформувався в трикутнику Зальцбург – Відень – Прага на рубежі XIV–XV ст. Водночас відзначив наявність у фігурі низки архаїчних, не притаманних стилю високої готики деталей. Як пояснення, Марцинковський висловив припущення, що автор при виготовленні копіював давніший зразок³⁸.

Отже, краківська ростова статуя Богородиці зайняла місце своєї попередниці не тільки як об’єкт культу, у вітварі каплиці св. Розарію монастиря домініканців у Львові, але й як пам’ятка мистецтва, пам’ятка історії на сторінках наукових праць. На сьогодні ми вже багато знаємо про краківську ростову фігуру Богородиці. У 1997–1998 роках у Краківській академії мистецтв (ASP) було проведено наукову реставрацію пам’ятки м-ром Боженою Опілло. Тоді ж було проведено її комплексне дослідження. Результати реставрації, досліджень опубліковано в наукових виданнях³⁹. Серед іншого було взято зразки алебастру з різних частин фігури. Їх було проаналізовано за методом INAA (Instrumental Neutron Activational Analysis), що дозволило виключити алебастр з родовищ Малої Польщі та України як матеріал краківської фігури Богородиці⁴⁰. Окрім цього, було з’ясовано, що статуетку в минулому було розмальовано. Б. Опілло реконструювала її поліхромію⁴¹. Залишилося заповнити лакуну в 450 років – з поч. XV ст. до сер. XIX – історії цієї цікавої пам’ятки готичного мистецтва.

Маємо лакуну – щоправда, набагато меншу, всього 11 років – і в історії львівської ростової статуї Богородиці. Щонайпізніше перед 6 червня 1901 року домініканці забрали її з вітваря каплиці св. Розарію в монастирі пропо-

відників у Львові. Що з нею сталося далі – не знаємо. А 30 січня 1911 року, як записано в Книзі надходжень Національного музею ім. короля Івана III/ Muzeum Narodowego im. Króla Jana III, її було куплено у львівського колекціонера Степана Пелецького/Stefana Pieleckiego (інв. № 828)⁴². 20 вересня 1940 року фігуру передано Історичному музеєві (інв. № Ск–481), а 1973 року – Львівському музею історії релігії (інв. № Ск–185). Всі музейні пертурбації зафіксовано на задній стінці п'єдесталу статуї (рис. 9).

Отже, з 1401 й до 1901 року львівська алебастрова фігура Богородиці перебувала в церкві Тіла Христового монастиря домініканців у Львові. Її святість і чудодійність було стверджено папськими документами в 1587, 1708, 1759, 1856 роках, а також грамотами львівських митрополитів й архієпископів у 1401 і 1759 роках⁴³. З 1911 року й донині вона зберігається у львівських музеях. Сьогодні цю визначу пам'ятку XIII століття виставлено у постійній експозиції – у відділі “Католицизм” – Львівського музею історії релігії.

Якщо історія львівської ростової статуї Богородиці простежується досить повно, то дослідження її як пам'ятки мистецтва лише розпочинається. По суті нашими публікаціями львівську алебастрову фігуру Богородиці вводимо в науковий обіг⁴⁴. У порівнянні з Краківською Мадонною, яка є суто готичною річчю (пам'яткою високої готики чи неоготики), Львівська фігура виглядає грубою, ремісничою роботою пізнього часу, такі пам'ятки часто називають “роботою народного майстра”. Проте тонке моделювання найдрібніших деталей – очей, вуст, волосся, тернового вінця (рис. 10, 10а, 10б), що відсутнє у краківській статуї, доводить: перед нами твір висококласного майстра-мініатюриста, тонкого знавця алебастру. А важкість, приземкуватість, архаїзм є ознаками стилю перехідної епохи – від романського до високої готики, тобто XII–XIII ст.

Тоді в Європі відбувалося становлення домашньої побожності. Для практикування приватного, родинного культу почали виготовляти невеличкі фігури Христа, Богородиці, святих з найрізноманітнішого матеріалу, зокрема й алебастру. Згодом вони перемістилися до церков і каплиць – у вівтарі, табернакулами, на колони. Львівська алебастрова фігура Богородиці прийшла до нас з того часу, вона чекає на вдумливих дослідників і тонких цінителів старовини.

1 Polska i Stolica Apostolska X–XXI w. – <http://polska-stolicaapostolska.polska.pl/>

2 B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej „Madonna Jackowa” z końca XIV w. z klasztoru OO. Dominikanów w Krakowie. – Kraków, 1998. – S. 41.

3 [Edward Nowakowski] O cudownych obrazach w Polsce Pszenajświętszej

Matki Bożej wiadomości historyczne, bibliograficzne i ikonograficzne przez X. Waclawa z Sulgostowa. – Kraków, 1902.

4 F. Łobeski. Opisy obrazów znajdujących się w kościołach miasta Lwowa: Kościoła parafialego XX. Dominikanów. (Ciąg dalszy). Statua alabastrowa ś. Jacka // Dodatek do Gazety Lwowskiej. – 1852. – Nr 46.

5 Donat Piątkowski. Wiadomość historyczna o statuy alabastrowej Najśw. Maryi Panny Jackowej... – Lwów, 1856.

6 [Edward Nowakowski] O cudownych obrazach w Polsce Pszenajświętszej Matki Bożej wiadomości historyczne, bibliograficzne i ikonograficzne przez X. Waclawa z Sulgostowa. – Kraków, 1902. – S. 397.

7 Sprawozdania Komisji do badania Historii Sztuki w Polsce. – Kraków, 1912. – T. 8. – Szp. LVII–LVIII.

8 B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej... – S. 43.

9 Gazeta Lwowska. – 21. 12. 1901. – Nr 294,

10 B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej... – S. 31–32.

11 B. Nalepa. Konserwacja i stan badań gotyckiej, alabastrowej figurki Madonny Jackowej z klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie // Nowe pokolenie konserwatorów krakowskich. – Studia i Materiały Wydziału Konserwacji i Restawracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. – Kraków, 1998. – S. 167.

12 Gazeta Lwowska. – 26. 04. 1903. – Nr 95.

13 Gazeta Lwowska. – 28. 04. 1903. – Nr 96.

14 B. Opiłło, W. Marcinkowski. Lwowska Madonna Jackowa w świetle konserwacji 1997–1998. // Folia Historiae Artium. Seria Nowa. – T. 5–6 (1999–2000). – S. 63.

15 “Na głowę Marii nałożona jest dwudziestowieczna, ażurowa korona srebrna, połączana, wysadzana szlachetnymi kamieniami; opalami w sterczynach, granatami, szmaragdami, szafira-mi na obręczy. Głównym elementem zdobniczym jest cienki drut pleciony na kształt sznurecz-ka, ułożony w naprzemian w motywy trójliścia z lancetowatym wypustkiem i sześcioramiennej sterczyny, o pięciu ramionach zakończonych kuleczkami, szóstym przytwierdzonym do obręczy. Obręcz udekorowana jest szeregiem przemiennie biegnących motywów trójliści i niewielkich kółeczek z osadzonym kamieniami szlachetnymi (w kolejności, licząc od przodu: granat, szmaragd, granat, szafir, granat, szmaragd) zamknięta na brzegach prostym sznureczkiem. Pod koroną metalową widoczne są dwa poprzeczne wałeczki – pozostałość pierwotnej korony alabastrowej, która uległa zniszczeniu. Głowa Dzieciątka także ozdobiona jest koroną. Jest ona dużo mniejsza, udekorowana jedynie opalami w sterczynach, wykorzystane są jednak podobne motywy zdobnicze”: B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby

- alabastrowej... – S. 5–6.
- 16 Donat Piątkowski. Wiadomość historyczna o statuy alabastrowej... – Lwów, 1856.
- 17 Там само, szp. IV.
- 18 B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej... – S. 43.
- 19 Donat Piątkowski. Wiadomość historyczna o statuy alabastrowej... – S. 66–67.
- 20 Там само, s. 67–68.
- 21 F. Łobeski. Opisy obrazów znajdujących się w kościołach miasta Lwowa: Kościół parafialny pod wezwaniem Bożego Ciała przy klasztorze XX. Dominikanów // Dodatek do Gazety Lwowskiej. – 1852. – Nr 35–41, 43, 45, 46.
- 22 F. Łobeski. Opisy obrazów znajdujących się w kościołach miasta Lwowa: Kościoła parafialnego XX. Dominikanów. Statua alabastrowa ś. Jacka // Dodatek do Gazety Lwowskiej. – 1852. – Nr 46.
- 23 B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej... – S. 5; Taż. Konserwacja i stan badań... – S. 167.
- 24 Donat Piątkowski. Wiadomość historyczna o statuy alabastrowej... – S. 63–65.
- 25 S. Barącz. Cudowne obrazy Matki Najświętszej w Polsce. – Lwów, 1891. – S. 155–156.
- 26 S. Kunasiewicz. Przechadzki archeologiczne po Lwowie. – Zeszyt drugi i trzeci. – Lwów, 1876. – S. 180–182.
- 27 [Edward Nowakowski] O cudownych obrazach w Polsce... – S. 396–397.
- 28 B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej... – S. 43.
- 29 Gazeta Lwowska. – 3. 04. 1901. – Nr 76.
- 30 Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво / Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів: Світ, 2004. – Т. 2. – С. 203; 3 інформації В.Жишковича: фото бачили в архіві проф. Д. Крвавича.
- 31 Sprawozdania Komisji do badania Historji Sztuki w Polsce. – Kraków, 1906. – T. 7. – Szp. CCCV–CCCVI.
- 32 Там само, szp. CCCVII–CCCVIII.
- 33 Там само, szp. CCCV–CCCVI, n. 1.
- 34 Sprawozdania Komisji do badania Historji Sztuki w Polsce. – Kraków, 1912. – T. 8. – Szp. LVII–LVIII.
- 35 Sprawozdania Komisji do badania Historji Sztuki w Polsce. – Kraków, 1906. – T. 7. – Szp. CCCVII–CCCVIII.
- 36 Gazeta Lwowska. – 21. 12. 1901. – Nr 294.
- 37 B. Opiłło, W. Marcinkowski. Lwowska Madonna Jackowa... – S. 66–77.
- 38 “Natomiast to, co w ujęciu formalnym Madonny Jac-kowej pozostaje w stosunku do rzeźb czesko-austriacko-salzburskich odmienne, wynika w istocie z niezwyklej, jednorazowej koncepcji ikonograficznej statuetki lwowskiej. Mam na myśli wyprostowaną pozę Marii, rozwiązanie lewej (od patrzącego) strony rzeźby (trzymanie w ręce atrybutu (Drzewa) zamiast zabawy z Dzieciątkiem właściwej dla Piękných Madonn), ubrane Dzieciątko. Są to – w moim przekonaniu – ewidentne znamiona świadomej archaizacji, retrospektywy stylistycznej, której poddana została rzeźba, tak jakby chciano skopiować w alabastrze z około roku 1400 starsze dzieło kultowe”: B. Opiłło, W. Marcinkowski. Lwowska Madonna Jackowa... – S. 73–74.
- 39 B. Nalepa. Konserwacja Gotyckiej rzeźby alabastrowej...; Taż. Konserwacja i stan badań... – S. 163–174; B. Opiłło, W. Marcinkowski. Lwowska Madonna Jackowa...

- S. 59–77.
- 40 M. Lięęza, E. Pańczyk, L. Rowińska, L. Waliś, B. Nalepa. A contribution of INAA to the determination of the provenance of the fourteenth century sculpture // NUKLEONIKA 2001. – Vol. 46. – No. 2. – Pp 71–74.
- 41 B. Opiłło, W. Marcinkowski. Lwowska Madonna Jackowa... – S. 65–66.
- 42 Dziennik nabytków Muzeum Narodowego im. Króla Jana III. – S. 47.
- 43 Donat Piątkowski, Wiadomość historyczna o statuy alabastrowej... – Lwów, 1856.
- 44 Хмільовський М. Про Гіацинтову Мадонну у Львові // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник, 2010. – Книга II. – Львів: Логос, 2010. – С. 1041–1045; Його ж. Сенсація: Гіацинтова (Jackowa) Мадонна у Львові // Таємниці домініканського монастиря у Львові. Оповідь 2. – <http://prostir.museum/publications/ua?id=723>

SUMMARY

Mykola Khmilovs'kyj

ABOUT THE QUESTION OF ATTRIBUTION OF THE L'VIV ALABASTER STATUE OF THE MADONNA AND CHILD (FROM COLLECTIONS OF THE L'VIV MUSEUM OF THE HISTORY OF RELIGION)

It is claimed, that prominent “Hyacinth's Madonna (Madonna Jackowa)”, alabaster statue Madonna and Child, which had been one the most adored relics of the Dominican Church in L'viv, weren't moved to Krakow in 1946. It has been left in L'viv and still kept in the L'viv Museum of the History of Religion.

Key words: St. Hyacinth's Madonna, alabaster statue of the Madonna and

*Ольга Брель,
Яніна Діденко*

ЄВАНГЕЛІЯ РАНЬОНОВОГО ЧАСУ З МУЗЕЮ Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА “ЧИГИРИН”

Стародруковані видання є цінними пам'ятками історії та культури України. У пропонованій статті даний археографічний аналіз Євангелій ранньонового часу, які зберігаються у музейній колекції Національного історико-культурного заповідника “Чигирин”.

Ключові слова: Євангеліє, Львівське ставропигійське Успенське братство, гравюра, Никодим Зубрицький, Євстафій Завадовський, друкар, Василь Ставницький, стародрук.